

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра туризму та готельного господарства

ВИШНЕВСЬКА ЯНА ВІКТОРІВНА

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ
МІСТА РІВНЕ)**

Спеціальність: 242 «Туризм»

Освітньо-професійна програма «Туризм»

Робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня

Науковий керівник:

БЕЗСМЕРТНЮК ТАРАС ПЕТРОВИЧ,

кандидат географічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № ____

засідання кафедри туризму та готельного господарства

від _____ 2024 року

Завідувач кафедри

_____ Ільїн Леонід Володимирович

ЛУЦЬК – 2024

АНОТАЦІЯ

Вишне夫ська Я.В. Особливості розвитку міського туризму (на прикладі міста Рівне).

Метою випускної кваліфікаційної роботи є визначення особливостей розвитку міського туризму на прикладі міста Рівне.

Визначено теоретико-методологічні основи дослідження розвитку міського туризму. З'ясовано сутність, структуру поняття міського туризму, а також специфічні особливості розвитку даного виду туризму. Досліджено ресурсний потенціал розвитку міського туризму Рівного. Визначено основні туристичні магніти міста. Проаналізовано особливості розвитку сфери туризму в місті Рівне. Визначено тенденції розвитку міського туризму Рівного. Окреслено проблеми та перспективи розвитку міського туризму Рівного. Розроблено стратегічні напрями розвитку міського туризму Рівного.

Наукова новизна випускної кваліфікаційної роботи полягає у обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо розвитку міського туризму та розробці стратегічних напрямів розвитку туризму в місті Рівне.

Результати дослідження можуть бути корисними для представників туристичного бізнесу міста Рівне, громадських організацій у сфері туризму, Управління культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради та інших учасників туристичного процесу в місті. Запропоновані стратегічні напрями розвитку міського туризму в місті Рівне можуть стати основою для формування потенційної Стратегії розвитку туризму Рівного.

Ключові слова: місто, туризм, міський туризм, туризм у містах, розвиток, стратегічні напрями, стратегія, місто Рівне.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ТУРИЗМУ	6
1.1. Сутність та структура поняття міського туризму	6
1.2. Специфічні особливості розвитку міського туризму	12
1.3. Методологічні основи дослідження	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ТУРИЗМУ РІВНОГО	20
2.1. Дослідження ресурсного потенціалу розвитку міського туризму Рівного	20
2.2. Аналіз розвитку сфери туризму в місті Рівне	30
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ТУРИЗМУ РІВНОГО	38
3.1. Проблеми та перспективи розвитку міського туризму Рівного	38
3.2. Стратегічні напрями розвитку міського туризму Рівного	43
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі міський туризм у XXI столітті можна розглядати як унікальне та характерне явище, феномен сучасності. На початку XXI століття фахівці Всесвітньої туристичної організації встановили, що туризм є одним з ключових факторів розвитку міста.

Україна характеризується значним потенціалом для розвитку міського туризму, оскільки даний вид туризму базується на наявних природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсах міст. Значення та популярність туризму в містах нашої країни неухильно зростає. Частка міських поселень, в яких туризм є основним джерелом фінансування місцевого бюджету, поступово збільшується. З огляду на вищевикладене, особливої актуальності набувають дослідження питання особливостей розвитку міського туризму на прикладі окремих міст, враховуючи економічні, політичні, соціальні, технологічні та екологічні виклики сьогодення.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є визначення особливостей розвитку міського туризму на прикладі міста Рівне. Для досягнення означеної мети необхідно виконати наступні завдання:

- визначити теоретико-методологічні основи дослідження розвитку міського туризму;
- дослідити ресурсний потенціал розвитку міського туризму Рівного;
- проаналізувати особливості розвитку сфери туризму в місті Рівне;
- окреслити проблеми та перспективи розвитку міського туризму Рівного;
- розробити стратегічні напрями розвитку міського туризму Рівного.

Об'єктом дослідження є міський туризм Рівного.

Предметом дослідження є сучасний стан, проблеми, перспективи та стратегічні напрями розвитку міського туризму Рівного.

Матеріал дослідження. Джерельною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних науковців, періодичні наукові видання, матеріали

науково-практичних конференцій, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна. Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо розвитку міського туризму та розробці стратегічних напрямів розвитку туризму в місті Рівне.

Практичне значення результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути корисними для представників туристичного бізнесу міста Рівне, громадських організацій у сфері туризму, Управління культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради та інших учасників туристичного процесу в місті. Запропоновані стратегічні напрями розвитку міського туризму в місті Рівне можуть стати основою для формування потенційної Стратегії розвитку туризму Рівного.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 57 сторінок. Список використаних джерел нараховує 37 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та структура поняття міського туризму

Сьогодні багато міст виявляють бажання стати туристичними центрами, розуміючи значення розвитку туризму як ключового фактору економічного процвітання. Першочергового значення набувають саме соціально-економічні аспекти. Міський туризм – це складне поняття, яке об'єднує різноманітні види активності. Визначення міського туризму має важливе значення для будь-якої спроби розкрити механізми, які керують цією галуззю.

У Законі України «Про туризм» туризм визначається як тимчасовий від'їзд особи з місця її проживання з оздоровчою, пізнавальною, діловою, професійною метою або інших цілей без здійснення оплачуваної діяльності у місці, куди від'їжджає особа [14].

Місто – це великий населений пункт, який виступає адміністративним, промисловим, торговельним та культурним центром. З економіко-географічного погляду, міста є місцями, де сконцентроване промислове виробництво значних обсягів товарів, що впливає на розвиток їх транспортних функцій. Філософи стверджують, що людина живе в місті, а місто існує завдяки людині. Отже, місто є специфічним простором людського існування, де створюються, зберігаються і передаються цінності та сутності. Додавши термін «міський» до поняття туризму, було здійснено локалізацію діяльності у просторі, але це не визначає контекст та не обмежує саму сферу діяльності.

Зазвичай міський туризм визначають як туризм, що відбувається у міських населених пунктах. Проте навіть така проста дефініція містить суперечності. Сформулювати уніфіковане визначення цього поширеного сучасного поняття складно, перш за все через те, що «міський» туризм сьогодні виходить за межі міських територій, і різні країни трактують поняття міського туризму по-

різному. У законодавстві України, наприклад, такий вид туризму, як міський, не має чіткого визначення.

У 1980-х роках в Європі науковці розпочали дослідження «міського туризму» як окремого сегменту туристичної галузі. Основна увага була спрямована на аналіз та уточнення поняття «міський туризм», вивчення його особливостей та можливих шляхів розвитку на прикладі конкретних міст. Вчені почали використовувати у наукових працях термінологію для опису понять, пов'язаних з міським туризмом, у 90-х рр. XX століття.

У словнику з подорожей, туризму та гостинності Медліка С. (Medlik S.) зазначено, що міський туризм полягає у подорожах та візитах, спрямованих на міські маршрути. Міський туризм є швидко зростаючою формою туризму, яка передбачає відвідування культурних та історичних пам'яток, а також ділові поїздки та шопінг [32].

Науковці Нойенфельдт Г. та Розе О. (Neuenfeldt H., Rose O.) подають два підходи до визначення терміну «міський туризм», в залежності від мети відвідування міста. У першому випадку це відвідування спричинене особистими мотивами (розуміння способу життя міського населення, для насолоди атмосферою тощо). Другий варіант передбачає екскурсійні тури у форматі туру вихідних днів [34].

Словник Гартмута Л. (Hartmut L.) визначає міський туризм як короткотермінове (зазвичай 1–4 дні) відвідування міста з наступних причин: зацікавленість історією або культурою; участь у подіях; придбання різних видів товарної продукції. Зазвичай така подорож здійснюється у формі екскурсії на вихідних та може бути: індивідуальною або груповою; організованою (через туристичні агенції) або самотійною [33].

Всесвітня туристична організація визначає міський туризм як вид туристичної діяльності, який відбувається в міському середовищі з притаманними йому елементами, що характеризуються несільськогосподарською економікою, такими як виробництво, торгівля, послуги, адміністрування, а також тим, що міста є вузловими транспортними

пунктами. Міські туристичні напрямки пропонують широкий і різноманітний спектр технологічних, архітектурних, культурних, соціальних і природних вражень та продуктів для проведення дозвілля і бізнесу [37]. Також згідно рекомендацій Всесвітньої туристичної організації, міський туризм можна визначити як форму подорожі, де місто виступає в якості основної дестинації. Разом з іншими важливими складовими, туризм є основним елементом економіки, географії та соціального життя багатьох міст світу, а отже, ключовою складовою політики міського розвитку.

На думку Смирнова І.Г., міський туризм розвивається на основі культурно-пізнавальних, подієвих та бізнесових ресурсів, які, у свою чергу, сприяють розвитку туристичної індустрії у містах та залученню туристичних потоків. Феномен міського туризму автор визначає як комплексний вид туризму, який ґрунтується на культурно-історичній та архітектурній спадщині міст, їхніх природних особливостях (які впливають на можливості міст у сфері лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму), розвиненому рівні суспільно-економічного життя та різноманітності суспільних та комерційних послуг і товарів, що призводить до різноманітності надання у містах торговельних, інформаційно-бізнесових, розважальних, комунікаційних, освітніх послуг тощо [18].

Гаталяк О. та Ганич О. зазначають, що урботуризм, або туризм у містах – це форма спеціалізованого туризму, що включає культурні, пізнавальні, розважальні, ділові, лікувальні та оздоровчі цілі і базується на комплексному використанні ресурсів міста [4].

Склярів О.А. та Гладкий О.В. відзначають, що міський туризм спрямований на задоволення передусім пізнавальних і культурних потреб туристів, які пов'язані з загальним універсальним ознайомленням з містом, його просторовою структурою та архітектурою, планувальними особливостями, культурно-релігійною, етнічною та історичною спадщиною [5].

Різні групи туристів та суб'єкти туристичної галузі сприймають концепцію міського туризму по-різному. Для туристів це означає активність, спрямовану на

вивчення міської культури або відпочинок у міському оточенні. У той же час як суб'єкти туристичної діяльності тлумачать це поняття у різних аспектах, таких як розміщення (готелі, хостели), харчування (гастрономія міста) та розваги (відпочинок у міському середовищі).

Отже, поєднуючи наведені вище визначення, можемо констатувати, що міський туризм представляє собою сукупність привабливих туристичних ресурсів міста, спрямованих на залучення відвідувачів та мешканців міста, і включає в себе різноманітні види туризму, що сприяють соціально-економічному розвитку міських територій.

Міський туризм є унікальним явищем сучасного життя в місті, що властивий урбаністичній цивілізації, і він має потенціал використовуватися для розвитку ділових контактів, комунікацій та професійного самовдосконалення. Одержаний досвід може бути корисним у сферах саморозвитку та самоосвіти. Туристичний продукт міського туризму спрямований на формування у туристів відчуття міста, надаючи їм можливість отримати нові знання та враження, поглибити розуміння історичних та сучасних особливостей міста, а також через спілкування взаємодіяти з його мешканцями [18].

У дослідженні Смирнова І.Г. [19] розглянуто питання цілей, які ставлять перед собою туристи при відвідуванні міст. Автор наводить такі види туризму, які можуть бути здійснені у міському середовищі: діловий; подієвий; шопінг; культурно-пізнавальний; освітній; лікувально-оздоровчий; релігійний; екстремальний туризм.

Гладкий О.В. зазначає, що міський туризм включає такі складові:

- а) Діловий туризм;
- б) Шопінг туризм;
- в) Подієвий туризм, який включає участь у різноманітних культурних, громадських, спортивних та мистецьких заходах;
- г) Пізнавальний туризм, що передбачає відвідування пам'яток, музеїв та інших культурних об'єктів;
- д) Паломницький туризм;

- е) Освітній туризм;
- є) Рекреаційний туризм;
- ж) Медичний туризм;
- з) Екстремальний туризм, що включає такі види як роуп-джампінг, паркур, дігерство, зацепінг, руфтинг тощо [6].

У своїх дослідженнях Джадд Д.Р. та Файнштейн С.С. (Judd, D.R., Fainstein, S.S.) у структурі міського туризму свого часу виділили три основні сфери:

- 1) Урбанізація туризму – це розвинені або нерозвинені туристичні курорти, що були створені шляхом планування;
- 2) Трансформовані міста – це міста, які адаптувалися до створення туристичної інфраструктури для відвідувачів;
- 3) Туристично-історичні міста – це міста, насичені історією, культурою та історичною архітектурою, які приваблюють туристів [35].

У місті можна виділити різноманітні елементи, яким належить ключове значення у підвищенні привабливості для туристів та які викликають їхній інтерес до відвідування міста. Одна з найвідоміших класифікацій, яка відображає взаємозв'язок між туризмом та міським середовищем, була розроблена Крістофером Лоу (Christopher M. Law) [31]. Науковець розрізняє основні, вторинні та додаткові складові міського туризму (рис. 1.1).

Основні елементи у переважній більшості представляють собою культурні цінності й формуються з унікального міксу атрактивних ресурсів, що становлять основу для мотивації туристів, які подорожують у міських районах. Серед них можна виділити культурно-мистецькі заклади, спортивні споруди, а також різноманітні культурні заходи, які призначені для розваг та відпочинку. Культурні та історичні пам'ятки, місця розваг, а також фізичні, соціальні та культурні особливості є головними мотивами, які приваблюють туристів до відвідування міських просторів [31].

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ	
Засоби для діяльності	Фактори дозвілля та релаксації
<i>Об'єкти культури</i> - Театри - Концертні зали - Музеї та картинні галереї - Виставки - Кінотеатри	<i>Фізичні характеристики</i> - Історичні вулиці - Структури інтересів - Культові споруди - Парки та зелені зони - Річки, канали - Порти
<i>Спортивні споруди</i> - Стадіони - Багатофункціональні зали	
<i>Розваги</i> - Казино - Нічні клуби - Організовані вечірки	<i>Соціокультурні характеристики</i> - Мова - Звичай та традиції - Безпека
ВТОРИННІ ЕЛЕМЕНТИ	
- Готелі та ресторани - Комерційні об'єкти - Ринки	
ДОДАТКОВІ ЕЛЕМЕНТИ	
- Доступність та місця для паркування - Наявність об'єктів, створених для туристичних цілей - Інформаційні кабінети, туристичні путівники тощо.	

Рис. 1.1. Складові елементи міського туризму [31]

Вторинні елементи включають різноманітні міські установи, що підтримують і доповнюють туристичний досвід, такі як готелі, ресторани, транспортні засоби тощо. Ці елементи є абсолютно необхідними і сприяють безперервному функціонуванню всього туристичного продукту. Вторинними компонентами є різноманітні послуги, такі як послуги розміщення, харчування, магазини та інші [31].

Остання категорія включає додаткові засоби, які спрощують доступ до основних та вторинних складових, такі як зручне розташування, наявність місць тимчасових стоянок транспортних засобів, бюро туристичної інформації, роздавання листівок, карт [31].

1.2. Специфічні особливості розвитку міського туризму

Популярність міст серед туристів залежить від різноманітних факторів, які пов'язані як з самим містом, так і з ситуацією у країні та регіоні, де воно розташоване. Безручко Л. С. [2] пропонує виділити внутрішні та зовнішні чинники розвитку туризму в містах. Окремо автор пропонує виділяти особисті вподобання та дії туристів (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Фактори розвитку туризму в містах [2]

Серед внутрішніх факторів важливим є наявність туристичних ресурсів, оскільки значна кількість туристичних об'єктів збільшує привабливість міста та тривалість перебування туристів. Більша різноманітність ресурсів у місті також

зробить його більш привабливим для відвідувачів та відпочинку. Ще одним ключовим аспектом є наявність інфраструктури, яка включає як туристичні об'єкти (готелі, ресторани, екскурсійні компанії, туристичні агенції, розважальні заклади), так і міські послуги (транспорт, медичні заклади, інформаційне обслуговування і т. д.). Розвиток міського туризму обумовлений активною участю місцевої влади, яка виступає організатором та координатором туристичного розвитку міста. Саме міська влада визначає пріоритети у сфері туризму, контролює діяльність учасників туристичного ринку, вживає заходів для зменшення негативного впливу надмірного туристичного навантаження тощо. Одним з ефективних засобів популяризації міста є організація різноманітних заходів, таких як спортивні змагання, культурні виставки, економічні форуми тощо. Важливу роль у стимулюванні міського туризму відіграє безпека, оскільки нестабільна політична або воєнна ситуація у регіоні значно зменшує кількість туристів, які відвідують місто [2].

Посилення туристичного розвитку міста обумовлене його транзитним значенням, оскільки особливо популярними є міста, розташовані на перетині туристичних маршрутів. Туризм у місті не може існувати відокремлено від загального туризму в країні, тому нормативно-правова база країни визначатиме особливості розвитку туристичної індустрії в місті. Важливим аспектом туристичної діяльності у місті є зміцнення міжнародної співпраці з метою залучення інвестицій, розширення ринку туристів та просування власних можливостей. Ця співпраця може виявлятися у взаємодії з урядовими структурами інших країн, міжнародними організаціями, закордонними громадськими організаціями та іншими містами. Також розвиток міського туризму часто залежить від геополітичної обстановки [2].

Поміж факторів, що визначають специфіку міського туризму, важливо враховувати і вподобання та дії самого туриста. Зокрема, Безручко Л.С. виділяє такі особливості туризму в місті, які залежать від самого відвідувача: вибірковість (туристи здебільшого обирають лише окремі частини міста); обмежений час перебування (відвідувачі зазвичай проводять у місті короткий

час); одноразовість (часто туристи не повертаються до вже відвіданих міст); зміна пріоритетів (зміна туристичних уподобань часто впливає на мету подорожі) [2].

Міський туризм має різнобічний вплив, приносячи позитивні та негативні наслідки. Він створює можливості для зайнятості, збільшує доходи та сприяє культурному та соціальному розвитку. Разом з тим, його негативні наслідки включають шум, забруднення повітря, обмежену доступність визначних пам'яток та центральних районів міста, що є важливими для місцевого населення [26].

Туристична активність неоднаково розподіляється по всьому міському ландшафту, а зазвичай сконцентрована в центрі міста або розподілена в різних частинах міста у вигляді кластерів мистецтва, різноманітних подій та місць для конкретних об'єктів, етнічних заходів. У відносно компактному середовищі пропонує різноманітні заходи центр міста. У міському ландшафті також існують зони, які приваблюють відвідувачів, такі як історичні квартали, мистецькі райони, розважальні та релігійні місця, райони етнічних мігрантів. Місцем для різних видів відпочинку, рекреації та туризму часто виступає міська околиця. Важливим для міського туризму стало включення відкритих природних ландшафтів у міське середовище. Наприклад, ключовим привабливим чинником для багатьох відвідувачів міста, що доповнює інші туристичні об'єкти, є сільські мальовничі райони та міські ліси.

Особливості туристичного використання міської території залежать від функціонально-територіального планування, яке зазначено у тому чи іншому «Генеральному плані міста». Відповідно до функціонального зонування, місто розділяється на різні сегменти залежно від їх призначення, тому не всі зони використовуються для розвитку туризму [2]. Визначимо функціональні зони міста, залучені до туристичного освоєння (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Особливості туристичного використання функціональних зон міста [2]

Назва функціональної зони	Використання в туризмі	Основні напрями використання зони туристами
Зона громадсько-ділової, комерційної діяльності	Використовується	Відвідування різноманітних подій; харчування; екскурсії; шопінг; проживання
Ландшафтна рекреаційна зона	Використовується	Відвідування різноманітних подій; оздоровчі та пізнавальні заходи; екскурсії
Житлова зона	Практично не використовується	Проживання
Промислово-виробнича зона	Практично не використовується	Екстремальні види відпочинку; промислові екскурсії
Зона транспортної інфраструктури	Використовується	Місця інформування туристів; місця приїзду туристів
Комунально-складські зони	Не використовується	—
Зона спеціального призначення (меморіальна, військова)	Практично не використовується	Екскурсії по некрополях
Зона земель природно-заповідного фонду	Використовується	Пізнавальні екскурсії; екологічний туризм

Згідно функціонального зонування міст, найбільш широке туристичне використання є характерним для зон, де проводиться громадсько-ділова та комерційна діяльність (включаючи історичні райони міста), ландшафтних рекреаційних зон та земель природно-заповідного фонду. Значне використання в туризмі також мають зони транспортної інфраструктури, через які туристи зазвичай в'їжджають у місто. Часто саме на цих об'єктах надається початкова інформація про послуги, які доступні у місті. Менш інтенсивно використовується промислова та зона спеціального призначення, що залежить від поширення інформації про потенційні туристичні об'єкти, що знаходяться тут, а також від уміння їх просування. Практично не використовується для туристичних цілей житлова та комунально-складська зона, що дозволяє

забезпечити комфортне проживання мешканцям міста та зменшити туристичне навантаження на місто [2].

Широкий спектр послуг у сфері розміщення, харчування, транспорту та інформаційно-туристичних сервісів сприяє розвитку туристичного досвіду у міському середовищі. Ці складові формують туристичну пропозицію. Залежно від різноманітності доступних туристичних ресурсів у міських центрах можна виділити такі зони: ділову, культурну, зону розваг, торговельну тощо. Різноманітність привабливих місць гарантує місту привернення широкого кола туристів із різними мотиваціями та цілями. Туристи шукають різноманіття у можливостях, які можуть бути організовані на протязі кількох днів відвідування міста [31].

Розвиток конкурентоздатного міського туристичного продукту передбачає постійне удосконалення його складових, які мають працювати спільно та ефективно. Умови зростаючої конкуренції між містами за місце на туристичному ринку в останні роки призвели до формування різноманітних туристичних продуктів, що впливає як на туристів, так і на мешканців міста [36].

У контексті глобалізації, швидкого розвитку технологій міста мають однакові можливості для забезпечення розвитку міського туризму. Особливо привабливими для туристів є міста, які виділяються високим рівнем ділової, комерційної активності та мають значний економічний, політичний та культурний потенціал [29].

1.3. Методологічні основи дослідження

Вчені в академічній літературі наголошують на позитивних наслідках туризму для міста через його потенціал у створенні робочих місць, збільшенні інвестицій, розвитку інфраструктури та загального підвищення добробуту. З іншого боку, місцева громада може ставитися до цієї галузі негативно через його негативний вплив на довкілля та шкідливі соціокультурні наслідки. У порівнянні з іншими напрямками, де туризм є більш очевидним, у міській системі

визначення туристичних функцій є складнішим. Оскільки місто виконує різноманітні функції (адміністративні, комерційні, промислові та інші), аналіз туризму в цьому контексті виявляється складнішим, оскільки економічна структура міста базується на різних сферах, а не лише на туризмі. Тому зростання обсягу досліджень міського туризму дозволяє краще розуміти, наскільки це явище насправді складне і які впливи воно має на навколишнє середовище, суспільство, економіку та культуру.

Для розуміння теоретичного і практичного значення певної галузі знань необхідно спочатку визначити її місце у системі наук та її взаємозв'язок з іншими науками. Система наук представляє собою об'єднання різних наукових дисциплін, кожна з яких виконує свої унікальні функції, проте разом вони спільно виконують певну функцію.

Наукове дослідження міського туризму спрямоване на аналіз закономірностей розвитку цієї проблематики та вивчення туризму з урахуванням особливостей міського середовища. Головним завданням цього напрямку є ефективна організація туристичного споживання в міських умовах. Вивчення міського туризму спрямоване на розробку теоретичних та методологічних основ, а також методів організації туристичної діяльності в міському середовищі, заснованих на наукових дослідженнях та практичному досвіді.

Роль міського туризму у системі наук про туризм визначається спектром завдань та його предметно-об'єктивною областю. Як складова системи наук про туризм, міський туризм взаємодіє з географією туризму, туристичним країнознавством, історико-культурним туризмом та іншими галузями знань. В той же час, міський туризм є типовим «міждисциплінарним» явищем, тому серед суміжних дисциплін можна виокремити економіку, історію, містобудування, географію, соціологію, культурологію та краєзнавство.

Відповідно до одного із підходів, які застосовують для класифікації ресурсів туризму, а саме діяльнісного, тобто за характером їх використання в туризмі, виділяють: 1) природні туристичні ресурси, що існують незалежно від впливу антропогенної діяльності (озера, річки, кліматичні умови тощо); 2)

туристичні об'єкти, створені людською діяльністю (зоопарки, ботанічні сади, культурні та етнографічні ресурси, архітектурні пам'ятки тощо); 3) інфраструктура для туристів (готелі, ресторани, транспорт, екскурсійні бюро, туристичні агентства) [11].

Дослідження у міському туризмі включають аналіз пропозиції та попиту, планування та політики, стратегії просування туристичних продуктів міст, а також економічні аспекти, які стосуються вигод та витрат на розвиток міського туризму [20]. Тому важливою складовою туристичної активності в місті є муніципальна політика, спрямована на розвиток туризму та є спланованою, цілеспрямованою ініціативою органів місцевої влади, що полягає у співпраці з іншими учасниками туристичної діяльності, які мають спільні цілі. У даному контексті під міською туристичною політикою розуміють заходи, спрямовані на сприяння розвитку туризму в місті та надання йому відповідного економічного, соціального значення і забезпечення сталого розвитку.

Для проведення досліджень міського туризму науковці використовують як загальнонаукові методи, такі як типологія та класифікація, районування, порівняння, а також методи інших наук, таких як соціологічні дослідження, аналітико-статистичні, моделювання та інші. Відсутність унікальних методів, специфічних для досліджень міського туризму, вказує на те, що ця сфера туризму ще не отримала достатньої уваги з боку наукової спільноти.

В ході виконання кваліфікаційної роботи застосовувалися такі методи дослідження: аналіз; синтез; індукція; дедукція; описовий; статистичний; SWOT-аналіз.

Метод аналізу включає розчленування об'єкта на його складові частини для більш детального вивчення, тоді як метод синтезу полягає у створенні нового знання шляхом узагальнення результатів аналізу та формування цілісного уявлення про досліджуваний об'єкт.

Метод дедукції використовується для отримання нових знань шляхом побудови висновків на основі узагальнених положень, рухаючись від загального до конкретного. Метод індукції, навпаки, базується на висновках, зроблених на

основі часткових спостережень, зокрема шляхом виявлення загальних, спільних властивостей.

Описовий метод використовується для того, щоб докладно описати об'єкт дослідження. Статистичний метод включає в себе аналіз та використання статистичних даних для оцінки об'єкта дослідження.

SWOT-аналіз – це метод, що включає у себе розподіл факторів та явищ на чотири категорії: сильні (S – strengths) та слабкі (W – weaknesses) сторони; можливості (O – opportunities) та загрози (T – threats).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ТУРИЗМУ РІВНОГО

2.1. Дослідження ресурсного потенціалу розвитку міського туризму Рівного

Місто Рівне є містом обласного значення в Україні, адміністративним центром Рівненської області, а також центром Рівненського району Рівненської області. Його площа становить 71 км², а населення досягає 264 тис. мешканців (за даними на 2020 рік), що відповідає густоті населення 3718 осіб на квадратний кілометр. День міста святкується в останню неділю серпня [16; 17].

Рівне – одне із найбільших міст Українського Полісся. Розташоване на Волинській височині та займає південно-західну частину Рівненської області. Місто розташоване в регіоні басейну річки Прип'ять. На його території протікає ліва притока річки Горинь – Устя, яка має довжину 68 км та дрібні притоки, такі як річка Безодня, струмки Боярчик та Тиннівка. Обсяг водозабору становить 762 км². У Рівному також розташовано 146 артезіанських свердловин, які використовуються для забору прісної підземної води. На глибині 14 метрів доступні ґрунтові води [24]. Серед інших гідрологічних об'єктів міста – озеро Басів Кут та стави гідропарку. Плєжі озера Басів Кут є придатними для відпочинку.

Місто Рівне розташоване в зоні помірного континентального клімату, з м'якою зимою (з частими відлигами) та теплим вологим літом. Найтеплішим місяцем є липень, коли середня температура становить 17,8 °С. Найхолоднішим місяцем є січень, з середньою температурою -3,9 °С [16]. Розглянемо основні кліматичні показники міста Рівне (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кліматичні показники міста Рівне [16]

Показник	Січень	Лютий	Березень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Листопад	Грудень	Рік
Абсолютний максимум, °С	11	16	22	30	31	39,6	38	30	15	11	38
Середній максимум, °С	-1	-1	4	18	20	23,8	22	17	3	0	10
Середня температура, °С	-3	-3	1	13	16	18,4	17	13	2	-1	7
Середній мінімум, °С	-6	-6	-1	8	11	13,1	12	9	0	-3	3
Абсолютний мінімум, °С	-31	-26	-21	-1	2	6,1	2	-2	-16	-22	-31
Норма опадів, мм	20	20	20	50	70	79	60	40	40	30	560

У місті загальна площа всіх зелених насаджень становить 563,9 гектарів, включаючи 10 парків на території міста, площа яких складає 104,4 гектара. Один з найбільших – це парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва імені Т.Г. Шевченка, що має загальнодержавне значення, площею 22,8 гектара. Сквери займають 32,75 гектара, а бульвари та набережні – 23,3 гектара [24].

Рівне вражає своїми зеленими ландшафтами, оскільки по вулиці Соборній, яка є однією з центральних у місті, розташовані декілька великих парків. Крім того, у центральній частині міста знаходиться Парк ім. Т.Г. Шевченка, який практично зливається з Парком молоді. Іншими головними парками міста Рівне є: Гідропарк; Парк «На Грабнику»; Меморіал слави; Парк біля «Мото-треку»; Парк історичної реконструкції давньої Русі «Городище Оствиця»; Дендропарк в мікрорайоні «Ювілейний».

Парк імені Тараса Григоровича Шевченка, який розташований у центральній частині міста, є найбільшим міським парком і популярним місцем для відпочинку та розваг гостей Рівного та місцевих мешканців. Пам'ятка

паркового мистецтва займає площу майже 30 гектарів і вражає своїми затишними алеями, красою природи та архітектурними витворами. У парку є концертні майданчики, спортивні майданчики та дитячі ігрові майданчики, а також затишні кафе [27].

Парк історичної реконструкції давньої Русі «Городище Оствиця». На лівому березі озера Басів Кут у місті зберіглося стародавнє поселення, яке датується X – першою половиною XII століття і оточене земляними ровами та валами. Це поселення, відоме як Басівкутське городище, є національною археологічною пам'яткою. Поруч з цією пам'яткою з'явився задум щодо повної історичної реконструкції давньоруського поселення X – XII століть, включаючи відтворення архітектури та культури житлових будинків, майстерень ремісників, оборонних стін і башт, а також укріплених в'їздів і човнів, господарських споруд, де відвідувачі можуть спробувати різні ремесла та дізнатися про життя, побут й розваги періоду Давньої Русі. В Парку історичної реконструкції «Городище Оствиця» доступні екскурсійні прогулянки на автентичних човнах. Тут можна також відпочити з родиною біля води на природі, взяти участь у давньоруських забавах, відвідати тематичні фестивалі реконструкторів, різноманітні майстер-класи та придбати сувеніри [3].

Рівненський зоопарк. Розташований на межі міста в напрямку до Житомира, зоопарк Рівного вважається одним із найкращих в Україні. Рівненський зоологічний парк, який має загальнодержавне значення, вважається улюбленим місцем відпочинку гостей міста та місцевих мешканців. Тут активно проводиться екскурсійна та наукова робота, спрямована на збереження та відтворення видів тварин. У зоопарку представлено приблизно 200 видів тварин з різних куточків світу. В межах зоопарку відкрито нову локацію з експозицією інтерактивних динозаврів. Також було розпочато проведення безкоштовних занять іпотерапії для місцевих жителів [3].

Історія Рівного налічує тисячоліття. Недалеко від села Бармаки знайдені сліди житла давніх людей, які тут оселилися понад 15 тисяч років тому. Більш ніж дві тисячі років тому, на території сучасного міста, вкоренилися племена

слов'ян і стали ключовим чинником у формуванні європейської культури. Під час правління Марії Несвіцької місто досягло свого піку піднесення, коли отримало Магдебурзьке право. Торговельне життя цвіло, і кожен рік відзначався проведенням декількох традиційних ярмарків [27].

Сучасне Рівне – це широкий спектр загальноосвітніх і вищих навчальних закладів, кількість яких постійно зростає, а також мережа закладів охорони здоров'я та підприємства різних галузей та типів. У місті збереглися пам'ятки історії, культури та архітектури різних епох. І, звичайно, його найбільшою прикрасою завжди були талановиті, працьовиті та гостинні мешканці, які з радістю вітають гостей [27].

У межах міста Рівне нараховується 18 пам'яток архітектури місцевого значення, 91 пам'ятка історії та монументального мистецтва місцевого значення, 3 пам'ятки архітектури національного значення (Дзвіниця церкви Успіння Пресвятої Богородиці, Церква Успіння Пресвятої Богородиці, Гімназія), 1 пам'ятка археології національного значення (Городище) та 17 пам'яток археології місцевого значення [12]. Архітектурними символами міста Рівне є: Костел Святого Антонія; Костел Петра і Павла; Свято-Воскресенський кафедральний собор; Свято-Успенська церква; Колона Божої Матері; Рівненський обласний музично-драматичний театр; Рівненський обласний краєзнавчий музей [1].

Місто славиться значною культурною спадщиною. В межах міста розміщені ряд театрів (включаючи обласний музично-драматичний театр та ляльковий театр, кілька театрів-студій), зал для камерної та органної музики, численні музеї, філармонія, кінотеатри, палаци і культурні будівлі та багато бібліотек [17].

До театральних й музичних установ міста Рівне належать: Рівненський академічний обласний театр ляльок; Рівненський обласний академічний український музично-драматичний театр; Зал камерної та органної музики; Рівненська обласна філармонія; Театральна лабораторія «ВідСутність»; театр-студія «У старому парку»; Молодіжний експериментальний театр Рівного

«МЕТР»; Молодіжний народний театр (базується при Міському палаці культури «Текстильник»); театр-студія «Від ліхтаря».

Осередки культури Рівного, палаци та будинки культури представлені: Міським будинком культури; Міським палацом дітей та молоді; Міським палацом культури «Текстильник»; Обласним центром народної творчості; Будинком офіцерів; Будинком учених; Палацом культури та спорту «Хімік».

На сьогоднішній день у Рівному діє лише один кінотеатр, який називається Кінопалац «Україна». У місті функціонують наступні галереї: Виставкова зала обласної національної спілки художників України; Євро-Арт (Галерея європейського живопису); Час (Фотоклуб та фотогалерея).

До музейних закладів Рівного відносяться: Рівненський обласний краєзнавчий музей; Бурштиновий музей; Музей бойової слави 13-го Армійського корпусу; Музей фотографії; Літературний музей Уласа Самчука; Аптека-музей; Туристично-розважальний комплекс «Таємничі підземелля Рівного»; Музей ковальського мистецтва «Ковальські витребеньки».

Рівненський обласний краєзнавчий музей є головним та найбільшим зібранням предметів й матеріалів духовної та матеріальної культури Рівненської області. Його історія починається з 1940 року. Музей охоплює відділи давньої історії, нової та новітньої історії, природи, а також етнографічний та художній. У фондах музею зберігається понад 297 тис. експонатів. Серед унікальних експонатів – твори волинського іконопису, гербарії рідкісних рослин Рівненщини, стародруки, скарби давньоруських срібних прикрас XII – XIII ст., предмети козацької доби, графіка видатних художників та колекції вогнепальної та холодної зброї, монет [3].

Бурштиновий музей є найновішою установою музейного типу в Рівному, відкритий влітку 2010 року на базі рівненської бурштинової фабрики (державне підприємство «Бурштин України»). Експозиція музею розташована в двох спеціально облаштованих бурштинових кімнатах. Серед експонатів – фрагменти бурштину, віком до 40 млн років, виявлені на території Рівненщини у різний час, а також вироби із бурштину. Серед них виділяється найдавніший бурштиновий

артефакт в Україні – диск-амулет віком близько 2,5 тисячі років. Також у музеї можна побачити унікальну бурштинову корону, яка була використана у конкурсі краси «Бурштинова корона України». Експозиція включає камені, у яких збереглися комахи, а також шматок дикого бурштину вагою приблизно 2 кілограми. Предмети експозиції розповідають про історію видобутку бурштину в регіоні та діяльність єдиного українського підприємства, яке спеціалізується на його переробці [3].

Музей фотографії. Музей був створений рівненським фотохудожником Олександром Харватом і розкриває історію фотоіндустрії. У колекції музею нараховується близько 1000 експонатів, включаючи фотокамери, різноманітне технічне обладнання для створення фотографій і раритетні фото міста Рівне. Серед найцінніших експонатів музею – німецька фотокамера часів Другої світової війни, а також камера журналіста, виготовлена в 40-х роках XX століття. Крім того, у приміщенні музею працює фотошкола для дітей, де вони можуть дізнатися про розвиток цього мистецтва в різні історичні періоди [3].

Туристичний та розважальний комплекс «Таємничі підземелля Рівного». Свого часу у підземеллях під містом Рівне розгорталися незвичайні події, що оточені давніми легендами та історіями. Комплекс «Таємничі Підземелля Рівного» розкриває завісу таємниць і запрошує відвідувачів зануритися в історію славетного міста. Особливо цікаво, що комплекс розташований на місці колишнього Палацу «На гірці», який є об'єктом культурної спадщини та був родовим маєтком князів Любомирських, власників міста протягом понад 200 років. У «підземеллях» є можливість чудово відпочити, а саме: розважитися, прийнявши виклик QR-квесту; пограти у віртуальний світ (пройти віртуальний квест у підземеллях); дізнатися історію міста, про життя видатних осіб та колишніх власників маєтку; святкувати незабутній день народження або інше важливе свято [3].

Аптека-музей. Перша в Рівному аптека-музей розташована в одній з кімнат аптеки № 3 «Рівнефармації», яка існує ще з початку XX століття і є найстарішою у місті. В цьому музеї можна не лише ознайомитися з історією фармацевтичної

справи в Рівненщині, але й випробувати себе у ролі фармацевта, виготовивши порошки, вітамінізовані мазі та ліки під наглядом професіоналів. Кімната, де знаходиться музей, виткана духом минулого та наповнена атмосферою фармацевтичного середовища. У музеї представлені відреставровані меблі столітньої давності та експонати з різних куточків України. Перлиною музею є фігура першого власника аптеки, аптекаря Юзефа, виготовлена майстрами лялькового театру [3].

Музей ковальського мистецтва «Ковальські витребеньки». У Рівному розташований єдиний приватний музей ковальського мистецтва в Україні, який налічує понад 100 експонатів, включаючи унікальні творчі роботи відомих українських та закордонних ковалів. Керівником та засновницею музею є Ніна Крока, яка також є організатором фестивалю «Металеве серце України». Початок приватній колекції, яка згодом перетворилася на музей ковальського мистецтва, було закладено на одному з фестивалів, де засновниця придбала кований металевий черевик. Також у місті існує відома «Алея кованих фігур» в парку Молоді, де можна оглянути деякі унікальні роботи [3].

Літературний музей Уласа Самчука. Музей відкрився у 2007 році, у день, коли виповнилося 102 роки з дня народження письменника. Музейна експозиція розповідає про літературний та життєвий шлях Уласа Самчука, а також представляє видатних літературних постатей, з якими він співпрацював та перетинався. Експозиція складається з різних тематичних блоків, що охоплюють різні періоди життя Уласа Самчука [3].

Щодо ресурсів розвитку подієвого туризму, варто відзначити, що у місті регулярно відбуваються та організовуються різноманітні фестивалі, свята та конкурси, такі як: міжнародний етнічний фестиваль «ЛіраФест на Покрову»; міжнародний фольклорний фестиваль «ЕтноРівне»; міжнародний фестиваль зі спортивно-бальних танців «Різдвяний бал»; обласне етнографічне свято «Музейні гостини»; мистецький проєкт «Рівне.Літо.Музика»; міжнародний кінофестиваль «Місто Мрії»; свято Поштової вулиці; міжнародний фестиваль

ковальського мистецтва «Металеве серце України»; міжнародний фестиваль «Арт Джаз».

Для проведення різноманітних подій може використовуватися стадіон «Авангард». Наразі стадіон «Авангард» стає відомою туристичною визначною родзинкою міста, а його розвиток в ролі ключового елементу в плануванні простору міста сприятиме перетворенню стадіону в цікаву туристичну атракцію Рівного [8].

Складовою частиною ресурсної бази розвитку міського туризму Рівного є заклади розміщення та харчування.

Перелік Топ-10 підприємств готельної сфери міста Рівного згідно інформаційного ресурсу «Rivne-Day» подано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Топ-10 підприємств готельної сфери міста Рівного згідно інформаційного ресурсу «Rivne-Day» [7]

№ з/п	Назва закладу розміщення	Категорія закладу розміщення
1	MelRose Hotel	Готель 3 зірки
2	Бутік-готель «Централь»	Бутік-готель 3 зірки
3	Optima Rivne	Готель 3 зірки
4	Готель «Підкова»	Готель 4 зірки
5	Бутік-готель «Pieno Piano»	Бутік-готель
6	Готель «Україна»	Готель 4 зірки
7	Elena	Апартаменти
8	VIP Apartment Rovno	Апартаменти
9	Готель «Айвенго»	Готель 3 зірки
10	Готель «Мир»	Готель 3 зірки

Рейтингова оцінка провідних закладів готельного господарства міста Рівне за даними платформи бронювання Booking.com подана на рис. 2.1. Оцінки сформовані за результатами відгуків відвідувачів закладів готельного господарства за 10-бальною шкалою, залишених на вебсайті.

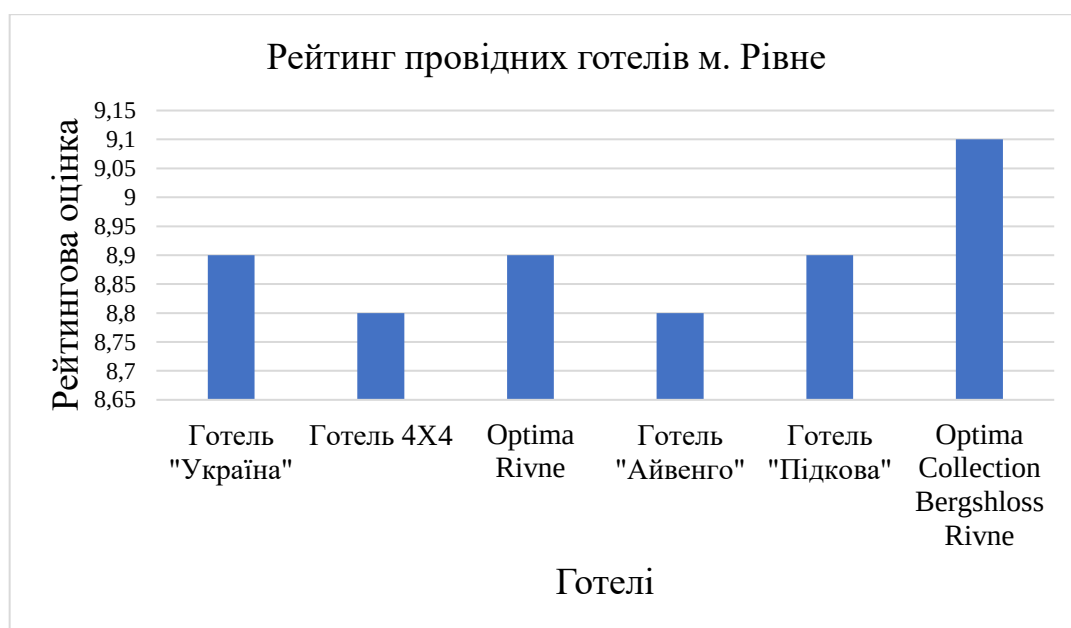

Рис. 2.1. Рейтинг провідних готелів міста Рівне згідно вебсайту Booking.com (побудовано за даними [30])

Перелік Топ-10 закладів ресторанного господарства міста Рівне за версією видання «BestRest» наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Топ-10 закладів ресторанного господарства міста Рівне за версією видання «BestRest» [15]

№ з/п	Назва закладу ресторанного господарства	Кухня ресторану
1	Ресторан «Gusto gastro salon»	Японська та європейська кухні
2	Гастропаб «Father»	Європейська кухня
3	Пивна ресторація «Кант»	Українська та європейська кухні
4	Ресторан «Vinograd»	Грузинська кухня
5	Ресторан гриль-бар «Dvir»	Європейська кухня
6	Ресторан «New York Street Pizza»	Італійська кухня
7	Ресторан «БарМаки»	Українська та європейська кухні
8	Автентичний стріт-бар «Fortissimo»	Українська та європейська кухні
9	Півний ресторан «Броварня на Грушевського»	Німецька, європейська, українська, вегетаріанська кухня
10	Кафе-бар «Granat»	Європейська кухня

Рейтингова оцінка за 5-ти бальною шкалою провідних ресторанів міста Рівне за даними видання «BestRest», сформованих на основі відгуків клієнтів підприємств ресторанної сфери, відображена на рис. 2.2.

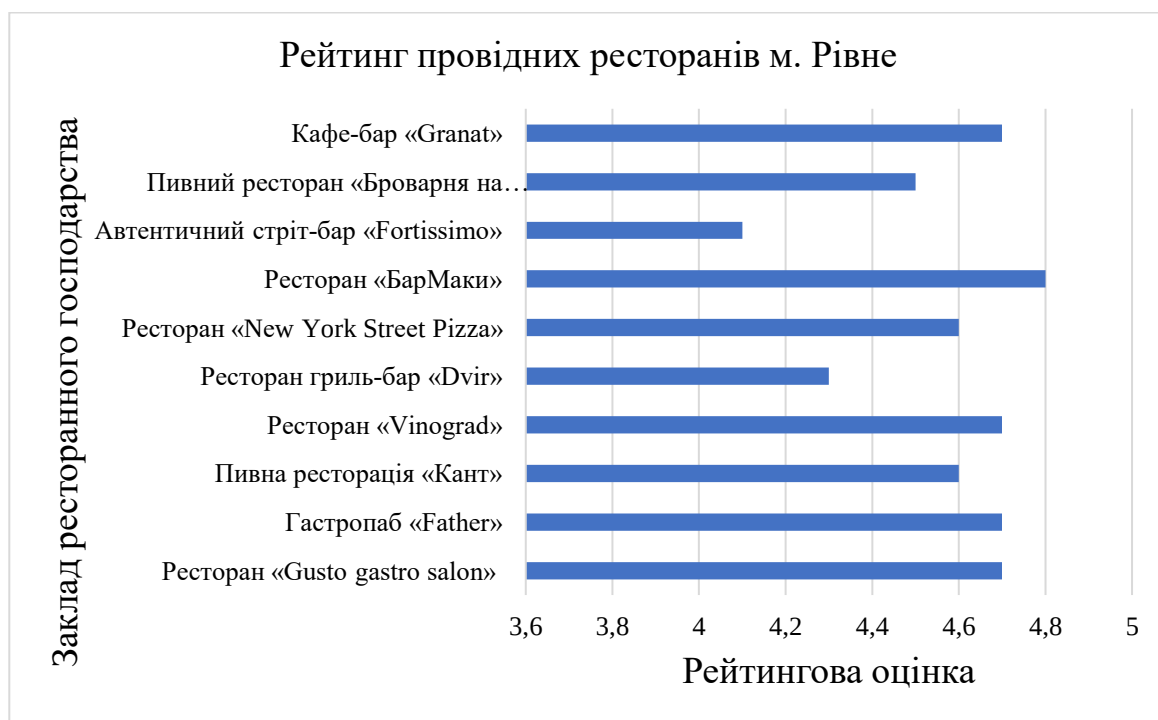

Рис. 2.2. Рейтинг провідних ресторанів міста Рівне згідно видання «BestRest» (побудовано за даними [15])

Можемо зазначити, що пропоновані послуги досліджених готельно-ресторанних підприємств Рівного відповідають вимогам та очікуванням клієнтів. Готелі, представлені у рейтингах, пропонують широкий спектр послуг на високому рівні якості. Розглянуті ресторанні заклади мають гнучку структуру послуг і можуть адаптуватися до індивідуальних потреб клієнтів.

Одним із ключових ресурсів для розвитку туризму в місті Рівне є транспортна інфраструктура. Територіальне розташування Рівного відзначається сприятливими географічними умовами і має значний транзитний потенціал. Через Рівне проходять автомобільні шляхи регіонального, національного та міжнародного значення. Загальна протяжність доріг становить 300,5 км [24]. Залізнична мережа забезпечує зв'язок міста Рівне з іншими населеними пунктами України та містом Хелм у Польщі.

У місті удосконалюється мережа маршрутів громадського транспорту. Станом на 2019 рік на 25 автобусних та 12 тролейбусних маршрутах щоденно курсувало 70 тролейбусів та 285 автобусів [24]. Туристи часто використовують послуги тролейбусів. Плюсом є не лише доступна ціна за квиток, але й можливість ознайомлення туристів з історичними, культурними, архітектурними та сакральними пам'ятками міста, а також з його панорамою.

У Рівному функціонує обласне комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт Рівне», яке є складним технічним й авіаційним комплексом. Цей комплекс призначений для прийому, відправлення та обслуговування повітряних суден, а також для організації пасажирських авіаперевезень. Аеропорт знаходиться на перетині міжнародних автомобільних й повітряних маршрутів та неподалік від двох залізничних вузлів. Міжнародний статус аеропорту Рівного підтверджено відповідними сертифікатами. Проте повітряний простір України в умовах воєнного стану закритий.

Таким чином, під час дослідження нами визначено основні туристичні магніти міста Рівне: історична та полікультурна спадщина міста (українська, польська, єврейська, чеська, німецька, литовська); пам'ятки архітектури та історії; численні музеї; зелені зони міста; фестивалі; стадіон «Авангард»; Рівненський зоопарк; Парк історичної реконструкції «Городище Оствиця».

2.2. Аналіз розвитку сфери туризму в місті Рівне

Виконання функцій керівництва сферою туризму міста належить Управлінню культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради (далі – Управління), яке здійснює управління в рамках встановлених «Положенням про управління» [13] повноважень.

Серед основних завдань діяльності Управління виділимо ті, які безпосередньо стосуються галузі туризму:

- Реалізація державної політики в туристичній галузі;

- Збереження та раціональне використання туристичних ресурсів (природних, історико-культурних);
- Розвиток інфраструктури туристичної сфери міста;
- Формування сприятливих умов для розвитку різних видів туризму, екскурсійної діяльності;
- Популяризація змістовного дозвілля серед місцевого населення, ознайомлення з природним середовищем й культурною спадщиною;
- Організація та підтримка масових туристичних й культурно-мистецьких заходів;
- Розробка та впровадження цільових й комплексних програм розвитку галузі туризму, забезпечення безпеки та захисту туристів [13].

До основних функцій Управління в галузі туризму відносяться: ефективне використання бюджетних коштів у сфері туризму; подання статистичної інформації про стан, розвиток туризму за встановленими процедурами; моніторинг виконання нормативів щодо забезпечення мікрорайонів об'єктами туризму; створення, координація діяльності центрів туристичної інформації, екскурсійних й методичних центрів у межах міста; здійснення аналізу, прогнозування розвитку туризму в місті, виконання ролі замовника для аналітичних, маркетингових, наукових досліджень; організація і проведення рекламної, видавничої, інформаційної діяльності у сфері туризму; видача дозволів на здійснення туристичного супроводу; організація, координація спільної діяльності зацікавлених організацій, установ, підприємств, приватних осіб з метою створення необхідної матеріальної та технічної бази для забезпечення обслуговування відвідувачів міста; активна участь у національних, міжнародних туристичних виставках, науково-практичних конференціях, методичних семінарах, ярмарках та інших заходах; надання суб'єктам підприємницької діяльності інформаційно-правових послуг, методичної, консультаційної підтримки у сфері туризму в рамках власних повноважень; залучення фінансування для сприяння розвитку сфери туризму; здійснення нагляду за виконанням законодавства у сфері туризму у межах власних

компетенцій; підтримка у формуванні громадських організацій у сфері туризму [13].

У місті створений Туристично-інформаційний центр Рівного, метою діяльності якого є: надання безоплатної інформації, необхідної для комфортного та безпечного перебування у місті; забезпечення туристів безкоштовними мапами міста Рівне; прийом замовлень на екскурсії по місту; надання підтримки у вирішенні різноманітних питань, пов'язаних із перебуванням у Рівному. Проте станом на березень 2024 року центр тимчасово не функціонує. Варто відзначити низькі показники відвідуваності центру минулих років. Так, наприклад, згідно доступних даних [24], у 2019 році Туристично-інформаційний центр міста Рівне відвідало лише 566 осіб, у тому числі 98 осіб з них – іноземні громадяни.

У межах Рівного туристам пропонується долучення до таких туристичних маршрутів й екскурсій:

1) «Рівне – місто епохи князів Острозьких» (відвідуючи певні місця у Рівному, є можливість відчувати дух історичних подій, таких як перемога під Оршею у 1514 році, коли очолюване князем Острозьким об'єднане військо Великого князівства Литовського та Польського королівства перемогло армію Московського князівства, що прославило князя Костянтина Острозького в усій Європі; створення у 1561 році видатного явища нашої культури – Пересопницького Євангелія; а також діяльності Марії Несвицької – жінки, яка здійснила вагомий внесок у становлення міста Рівне) [24];

2) «Маршрут муралів Рівного»;

3) «Пам'ятка садово-паркового мистецтва – парк імені Т.Г. Шевченка»;

4) «До 80-річчя створення УПА»;

5) «Рівне як столиця визвольного руху сер. XX ст.»;

6) «Місто на зламі століть – епоха кін. XIX – поч. XX ст.» (Рівне є містом, що тричі виступало як столиця України; вперше це сталося на початку минулого століття, коли під тиском більшовиків Директорія Української Народної Республіки під керівництвом Симона Петлюри була змушена покинути Київ, як наслідок, столицю перемістили до Рівного, де на залізничній станції

стояв вагон з урядовцями; згодом Рівне було оголошено столицею вдруге, коли бунтівний отаман Оскілко проголосив місто столицею України; втретє місто стало столицею за волею окупанта, зокрема, у 1941 році на території, що була окупована нацистською Німеччиною, було утворено рейхскомісаріат з назвою «Україна» з центром у місті Рівне; на Театральній площі, навпроти будівлі Рівненського обласного музично-драматичного театру, колись знаходилася редакція газети, де працювали видатні майстри української словесності – Олена Теліга та Улас Самчук; про це туристам нагадує відповідна меморіальна дошка та пам'ятник Уласу Самчуку, розташований також на Театральній площі; архітектурно-історичний туристичний квартал «Ринкова площа», розташований у старовинному районі міста поруч з Рівненським Пивзаводом, запрошує на захоплюючу подорож у минулі епохи, де можна не лише насолодитися гастрономічними смаколиками, приготованими майстрами своєї справи, але й поглибити свої знання про історію і архітектуру, відчувши дух минулих століть) [24];

7) «Місто Рівне як один з центрів руху по здобуттю незалежності України»;

8) «Рівне – вчора, сьогодні, завтра»;

9) «Оствиця – давньоруське городище» (музей під відкритим небом «Городище «Оствиця», що на на Басовому Куті, є проєктом історично-культурної спадщини, спрямованого на відтворення культурного та архітектурного образу стародавнього городища, що розташовувалося на лівому березі Басівкутського водосховища; територія музею використовується для проведення різноманітних заходів (свят, фестивалів, майстер-класів, семінарів), а сам музей стає привабливою туристичною дестинацією Рівного) [24];

10) «Рівне як столиця ковальського мистецтва регіону»;

11) «Дорога до храму» (подорож навколо святих місць духовності, науки та культури дозволить розгорнути сторінки історії міста; екскурсанти матимуть можливість відвідати місце розташування колишніх Рівненського замку та прекрасного палацу магнатів Любомирських, поглянути на будинок колишньої

гімназії, де навчався Короленко Володимир, дослідити Успенську церкву, представника волинської дерев'яної архітектури, а також Свято-Воскресенський і Свято-Покровський собори, останній з яких вважається одним із найбільших серед соборів Західної України) [24];

12) «Музей бурштину»;

13) «Рівне як місто фотомистецтва та фотохудожників»;

14) «Гастрономічні особливості Рівного» (історія Броварні Бергшлосс сягає 1849 року, коли відбулася перша відома письмова згадка про наявність пивоварного виробництва у Рівному; подальший розвиток цієї галузі пов'язаний з активною діяльністю чеських переселенців, які почали масово переїжджати до Російської імперії в 1860-х роках і вплинули на розвиток пивоварного виробництва в Рівненському повіті Волинської губернії; сьогодні серед найпопулярніших закладів у місті, де можна насолодитися українською кухнею, є готельно-ресторанні заклади «Айвенго» та «Софія», ресторани «Броварня на Грушевського», «Casa Nuova» та «Колиба»; підготовлено кулінарний збірник «Смакуй рівненське: автентичні страви та напої») [24].

Для збільшення привабливості міста для туристів реалізується проєкт «Таємничі підземелля Рівного», спрямований на вивчення культурної спадщини як ключового компонента інтерактивного ознайомлення з історією рідного краю. Проводяться екскурсійний маршрут по «Медовому колу» і організовуються прогулянки на човні «Дракар Гунгнір» на Басівкутському озері у місті Рівне. Також розроблена туристична карта міста Рівного, доступна як українською, так і англійською мовами [24]. У місті наявні просторові знакування маршрутів, які включають двомовні таблички (українською та англійською мовами), встановлені в рамках проєкту «Історичними стежками Рівного» та вказівники до об'єктів історичної спадщини Рівного [21].

Місто Рівне є одним із населених пунктів туристичного Зеленого шляху «Медове коло» (рис. 2.3). Природне середовище є головною складовою туристичного потенціалу цієї місцевості. Що стосується видів туризму, то характерним є розвиток пішого туризму, велотуризму, водного (водні

прогулянки озерами, ставками, сплави по річках) та кінного туризму. Територія використовується як для класичного активного та спортивного туризму, так і для поєднання активного відпочинку з елементами пізнавального туризму [25].

Рис. 2.3. Схема туристичного Зеленого шляху «Медове коло» [25]

Назва «Медове коло» відображає позиціонування дестинації. Деякі місцеві підприємці займаються промисловим виробництвом, експортом меду, тоді як інші мають невеликі приватні пасіки. Навіть при відсутності широкого розповсюдження культури виробництва та споживання меду в регіоні, саме цей продукт є однією з ключових особливостей розвитку даної дестинації [25].

Участь міста у цьому проєкті відкриває широкі можливості для сприяння розвитку туризму, стимулювання підприємницької активності та розвитку бізнесу, покращення інфраструктури, соціально-економічного зростання, підвищення рівня зайнятості, збільшення доходів міського бюджету, поліпшення якості життя мешканців міста [25].

У 2020 році Рівненська міська рада за результатами проведеного конкурсу затвердила логотип Рівного. Графічний і текстовий символ міста Рівне – логотип Рівного – зображено на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Логотип м. Рівне [10]

У бренді Рівного втілені елементи української місцевої вишивки, які представлені в сучасному стилі. Слово «Рівне» виконане темно-синім кольором у шрифті «Bandera», а основні кольори бренду, червоний та білий, відображають традиційні кольори місцевих вишиванок. Сам бренд асоціюється з середньовіччям та фортецями. Його знак, особливо у зменшеному вигляді, схожий на популярні значки для соціальних мереж та інтернет-проектів, проте залишається унікальним і пов'язаним як з територією, так і з гербом міста Рівного.

Серед тенденцій розвитку міського туризму Рівного можемо виділити наступні:

- Збільшення інтересу до унікальних пропозицій, які несуть пізнавальну цінність і пов'язані з культурою, мистецтвом та історією;
- Збільшення зацікавленості у відвідуванні місць відпочинку, які раніше не користувалися популярністю серед туристів;
- Пошук нових вражень, емоцій, автентики та отримання туристами власного досвіду в новому оточенні;
- Зростання важливості використання цифрових інструментів, технічного обладнання та програм у сфері туризму;
- Збільшення вимог та очікувань щодо якості послуг серед туристів;
- Розвиток туризму визнається одним з головних пріоритетів у стратегії сталого розвитку міських територій;

– Виражений сезонний характер (найбільш активним сезоном для міста є літо, середнім – весна та осінь, а найменш активним – зима).

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ТУРИЗМУ РІВНОГО

3.1. Проблеми та перспективи розвитку міського туризму Рівного

Туризм є одним із ключових факторів для залучення інвестицій, спонукання економічного росту, модернізації та формування нового іміджу міста.

Рівне, як і деякі інші міста західної частини нашої держави, такі як Луцьк, Ужгород, Івано-Франківськ, Чернівці, не є промисловим центром, проте місто виникло внаслідок індустріалізації, що породило певну потребу в створенні комфортних просторів із широким спектром міських послуг. Міста, що приваблюють туристів, потребують розвиненої сучасної інфраструктури, наявності зелених зон для відпочинку, забезпечення екологічно чистого навколишнього середовища.

Рівне має певні стратегічні як переваги, так і недоліки, які можна перетворити на переваги за допомогою розробки та впровадження програм розвитку міського туризму.

Серед характерних проблем розвитку туризму, що виникають у місті Рівне, виділимо наступні:

- Недостатній рівень якості обслуговування та недоліки у роботі установ туристичної галузі;
- Низький рівень та обмежена ефективність реклами туризму міста;
- Недостатньо розвинена міська інфраструктура;
- Зазвичай об'єкти в історичній частині міста мають незадовільний зовнішній вигляд з естетичної точки зору;
- Невисока прибутковість підприємств у сфері туризму;
- Невеликий обсяг продажу внутрішніх туристичних продуктів;
- Обмежена кількість інформації про місто;

- Обмежене перебування екскурсантів, туристів у межах міста;
- Відсутність уявлення про майбутні можливості та напрямки розвитку туризму у місті;
- Відсутність документально затвердженої стратегії розвитку туризму Рівного;
- Нові туристичні маршрути розробляються недостатньо активно;
- Обмеженість об'єктів-магнітів.

У табл. 3.1 подано результати проведеного SWOT-аналізу розвитку міського туризму Рівного, виділивши слабкі та сильні сторони, загрози та можливості.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз розвитку міського туризму Рівного

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Місцезнаходження міста та його значний потенціал як центру економічного, регіонального та культурного розвитку. 2. Розвинута мережа автотранспорту, наявність залізничного транспорту і аеропорту з якісною злітно-посадковою смугою. 3. Мінімальне забруднення оточуючого природного середовища. 4. Наявність зелених насаджень. 5. Жваве мистецьке та культурне життя міста, багатий культурний доробок та широка мережа закладів для проведення дозвілля.	1. Інтенсивний транспортний потік у центральній частині міста. 2. Невідповідність туристичної галузі міста сучасним технологічним і технічним стандартам. 3. Недостатність об'єктів, які б привертати увагу туристів. 4. Мешканці міста мають недостатню екологічну освіченість; Басівкутське озеро та річка Устя зазнають забруднення. 5. Не вистачає зон для пішоходів. 6. Відсутність єдиної мережі велосипедних доріжок.

	7. Малі підприємства не виявляють достатньої активності до взаємодії зі сферою туризму. 8. Існуючі туристичні пропозиції характеризуються недосконалістю або мають значні недоліки у своїй організації.
Можливості	Загрози
1. Розвиток міста як центру логістики між регіонами. 2. Збільшення міжнародного співробітництва та просування міста на міжнародній арені. 3. Розбудова інфраструктури, спрямована на підтримку туристичної сфери. 4. Перетворення у системі охорони здоров'я підвищує стандарти обслуговування та сприяє розвитку медичного туризму. 5. Створення єдиного туристичного інформаційного середовища для міста. 6. Розширення мережі відпочинкових зон та створення нових можливостей для культурного дозвілля. 7. Створення нових туристичних продуктів.	1. Режим воєнного стану в країні. 2. Загальне погіршення соціальної, політичної та економічної ситуації в державі. 3. Виїзд молоді за межі міста та за кордон. 4. Повільний прогрес у впровадженні структурних реформ в дотичних до туризму сферах.

У перспективному розвитку туризму Рівне можна розглядати як важливий транспортний вузол. Важливим аспектом в цьому контексті є як якісна інфраструктура довкола залізничної станції міста, так і безпосередньо залізничний пункт. Зі зростанням тенденції розвитку велосипедного туризму та загального інтересу до велосипедного спорту, інтерес до відвідування цієї локації з боку велосипедистів буде значно зростати. Частина туристів із своїми велосипедами вирушатиме сюди громадським транспортом, переважно залізницею. Як наслідок, важливим постає питання передбачення можливості перевезення велосипедних засобів у поїздах приміського сполучення, особливо у святкові та вихідні дні, за допомогою окремо виділених вагонів. Залізничний вокзал потребує встановлення велопарковок, вказівників, туристичних табличок. Крім цього, потрібно розглянути можливість запровадження окремих автобусних маршрутів, особливо у святкові та вихідні дні, з можливістю перевезення туристів разом з їхніми велосипедами та рюкзаками [25].

Інфраструктура для туризму в місті потребує значної модернізації для відповідності стандартам Європейського Союзу та підвищення рівня надання послуг.

Використання стадіону «Авангард» сприятиме створенню конкурентних переваг регіонального туристичного продукту. Це відкриє нові можливості для підприємців щодо реалізації проєктів, розширенні сфери зайнятості, що сприятиме вирішенню соціальних, економічних проблем міста та зміні парадигми функціонування міського туризму [8].

Вважаємо за необхідне приділяти увагу наявності актуальної та захопливої туристичної інформації на вебресурсах, адже ніщо не приваблює потенційного відвідувача так, як якісно презентована туристична пропозиція в глобальній мережі. Наприклад, станом на березень 2024 року офіційний вебресурс Туристично-інформаційного центру міста Рівне не функціонує. Тому пропонуємо створити новий сайт Центру та наповнити його корисною, актуальною та цікавою туристичною інформацією.

З метою зниження сезонності необхідним, на нашу думку, є сприяння рівномірному проведенню міських подій у різні пори року та формування узгоджених календарних заходів. Також при плануванні туризму важливо враховувати сезонні варіації, які впливають на створення нових туристичних пропозицій, розвиток інфраструктури туризму та використання туристичних об'єктів. Сезонність обумовлена фізико-географічними, кліматичними умовами, а також в певній мірі впливають соціально-економічні фактори, наявність інфраструктури та рівень розвитку комунікаційних засобів. З метою подовження туристичного сезону і забезпечення туристичної активності протягом усього року необхідно розробити та добре продумати концепцію туристичних продуктів.

Вплив міського туризму відчутний у різних аспектах суспільного життя. Цей вид туризму впливає на соціокультурну сферу та інноваційний розвиток суспільства, економіку. Розвиток міського туризму сприяє зміцненню культурних зв'язків між регіонами та містами. Він дозволяє отримати глибше пізнання місцевого населення, його характеру, стилю та темпу життя, а також розкрити мотиви та особливості поведінки мешканців міста [29].

Стимулювання міського туризму створює додаткові фінансові ресурси для регіонального бюджету, які, якщо використовувати раціонально, можуть бути направлені на збереження архітектурних пам'яток, поліпшення урбаністичного середовища та озеленення територій. Розвиток міського туризму сприяє розширенню інфраструктури, збільшенню інвестицій та стимулює соціальний прогрес. Розвиток міського туризму сприяє формуванню комфортного міського середовища, що в свою чергу підвищує якість життя мешканців міста [26]. Також міський туризм впливає на розвиток галузей, пов'язаних зі сферою туризму, а саме торгівлі, транспорту, виробництва сувенірної продукції [29].

Вважаємо за необхідне здійснювати збір та обробку статистичних даних міського туризму за допомогою традиційних та альтернативних каналів, проводити їх аналіз. До того ж, важливо залучати приватні, державні та прямі

іноземні інвестиції для розвитку інфраструктури туризму, створення нових туристичних продуктів, об'єктів та атракцій [26].

Міський туризм може стати каталізатором розвитку багатьох міст, сприяючи досягненню цілей «Нового порядку денного розвитку міст» та 17 Цілей сталого розвитку, зокрема, цілі під номером 11 – зробити міста і населені пункти відкритими, життєздатними, безпечними та сталими. Туризм є невід'ємною частиною процесу розвитку міста і сприяє створенню кращих умов для проживання мешканців та відвідувачів [37].

З метою реалізації потенціалу туризму як інструменту сталого та інклюзивного росту міст необхідно застосовувати всебічний та багаторівневий підхід, що базується на тісній співпраці між туристичними та нетуристичними органами управління на різних рівнях, приватним сектором, місцевими громадами та органами місцевого самоврядування [37].

3.2. Стратегічні напрями розвитку міського туризму Рівного

Окремі аспекти розвитку туризму в місті Рівне відображені в «Стратегії розвитку Рівного на період до 2040 року» [24], «Стратегії розвитку культури Рівненської міської територіальної громади до 2030-х років» [21], «Стратегії розвитку Рівненської територіальної громади на період до 2027 року» [23], «Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року» [22]. Проте, як було зазначено в підрозділі 3.1, чіткої, документально зафіксованої стратегії розвитку туризму в місті Рівні на даний момент не розроблено.

Нами пропонуються наступні стратегічні напрями розвитку міського туризму в місті Рівне та відповідні завдання для їх реалізації, які мають практичне спрямування та можуть стати основою для формування потенційної Стратегії розвитку туризму Рівного.

Стратегічний напрям № 1 «Розвиток зон відпочинку та зон з екологічно чистим середовищем».

Збереження зелених зон та забезпечення довгострокової чистоти в місті є одним з основних завдань у плануванні міського розвитку. Поєднання природних елементів й міського ландшафту сприятиме позитивному сприйняттю міста його мешканцями та гостями, збільшуючи привабливість Рівного. Для досягнення цієї мети місту Рівне потрібно використовувати всі можливості свого розвитку як міста, розташованого на берегах річки Устя, з наявністю таких об'єктів, як Гідропарк, Басівкутське озеро, Парк молоді.

Завдання відповідно до стратегічного напрямку № 1:

1.1. Розробка та затвердження концепції розвитку водних об'єктів як складової міського простору з урахуванням їх майбутнього місця в міській інфраструктурі. Ця концепція повинна базуватися на принципах збереження зелених насаджень, використання публічних просторів уздовж берегових ліній та екологічної безпеки;

1.2. Створення нових зелених громадських просторів у береговій зоні разом з алеями, парками, пляжами, велосипедними та пішохідними доріжками, літніми ресторанами та кафе, спортивними майданчиками, а також інфраструктурою для активного відпочинку та водних видів спорту. Паралельно слід розробляти заходи для збагачення громадського життя у прибережній зоні, зокрема в літні місяці;

1.3. Підвищення екологічної освіченості серед мешканців міста.

Стратегічний напрям № 2 «Розвиток інфраструктури міського туризму».

Завдання відповідно до стратегічного напрямку № 2:

2.1. Розвиток сервісної інфраструктури, такої як мережа готелів, ресторанів та кафе, створення туристичного кластера та забезпечення високої якості обслуговування;

2.2. Покращення системи міської транспортної доступності та розширення транспортної інфраструктури;

2.3. Оновлення інфраструктури міського простору;

2.4. Розширення використання ІТ-технологій та електронних сервісів для основних публічних сервісів у місті;

2.5. Удосконалення функціонування громадського транспорту та інших видів перевезень, що відповідають принципам сталого розвитку та стратегії просторового розвитку міста;

2.6. Оновлення громадського транспорту та розвиток системи електромобільного транспорту;

2.7. Поліпшення дорожньої інфраструктури (будівництво, реконструкція, забезпечення належного утримання міських доріг);

2.8. Створення нових велосипедних доріжок та велоінфраструктури з урахуванням сучасних вимог і стандартів;

2.9. Підвищення комфорту пішохідних зон з метою забезпечення безпечного та зручного руху пішоходів по всій міській території;

2.10. Аналіз, оцінка, розробка пропозицій щодо створення в місті системи туристичної навігації;

2.11. Розроблення інфраструктури, спеціально адаптованої для людей з обмеженими фізичними можливостями.

Стратегічний напрям № 3 «Розвиток міста як центру медичного туризму».

Перспективи Рівного як центру медичного туризму визначаються кількома ключовими аспектами, такими як якість медичного обслуговування, вартість діагностики і терапії, а також розвиток транспортної та готельної інфраструктури.

У Рівному зосереджені сучасні медичні установи, які відповідають світовим стандартам. Серед них: Рівненський обласний протипухлинний центр; Обласний центр ортопедії, травматології та вертебрології; Обласний перинатальний центр; Рівненський обласний клінічний лікувально-діагностичний центр імені Віктора Поліщука. Особливо відомий у місті напрямок пластичної хірургії та косметології, представлений такими закладами, як: Центр пластичної хірургії та лазерної косметології; Регіональний центр

пластичної хірургії та косметології; Центр естетичної медицини «АНІКО ЕСТЕТИК»; Медичний центр «Med&Life» [24]. У той же час, для міста дуже важливо знайти нові підходи до просування міської системи охорони здоров'я як на внутрішньому, так і міжнародному рівнях.

Завдання відповідно до стратегічного напрямку № 3:

3.1. Просування та підтримка ідеї розвитку медичного туризму на державному рівні через розширення співробітництва міста з органами регіональної влади, іншими місцевими органами влади;

3.2. Підготовка міста до співпраці у сфері надання медичних послуг на міжнародному рівні;

3.3. Розвиток співпраці з містами-побратимами шляхом втілення спільних проєктів у галузі медичного обслуговування;

3.4. Започаткування активної співпраці міста з Українською асоціацією медичного туризму для організації систематичного представлення Рівного на провідних міжнародних конгресах та виставках, присвячених медичному туризму.

Стратегічний напрям № 4 «Розвиток міста як центру ділового туризму (бізнес-туризму)».

Завдання відповідно до стратегічного напрямку № 4:

4.1. Створення і розвиток громадських та бізнес-просторів для проведення зустрічей;

4.2. Розширення залучення вітчизняного, іноземного та приватного капіталу з метою інвестування в існуючі підприємства, запровадження унікальних методів та нових технологій;

4.3. Створення сприятливого середовища для бізнесу, що сприяє збереженню та розвитку існуючих підприємств та привертає нові сталі бізнес-проєкти;

4.4. Впровадження нових способів взаємодії з підприємцями для обговорення актуальних питань щодо розвитку бізнесу;

4.5. Розробка та створення комплексів й центрів для ділової та бізнесової діяльності, просторів та хабів;

4.6. Сприяння розвитку інфраструктури для організації та проведення спеціалізованих конференцій.

Стратегічний напрям № 5 «Розвиток міста як культурного та спортивного центру».

Завдання відповідно до стратегічного напрямку № 5:

5.1. Розвиток мережі культурних закладів, включаючи інноваційні формати, такі як творчі майстерні, міні-театри, міні-музеї та інші, використовуючи невикористані нежитлові приміщення комунальної власності для здачі їх в оренду творчим ініціативам;

5.2. Створення нових значущих спортивних та культурних об'єктів;

5.3. Активний пошук та залучення містом інвестиційних ресурсів з метою реконструкції існуючих та будівництва нових ключових об'єктів спортивної та культурної інфраструктури;

5.4. Підтримка розмаїття міського простору за допомогою креативних елементів, таких як стріт-арт, оригінальні рішення з озеленення, інтерактивні скульптурні композиції;

5.5. Створення мережі привабливих місць, які враховують історичну спадщину та використовують нові технології індустрії розваг.

Реалізація майбутнього міста передбачає трансформацію зовнішнього обличчя міського простору за допомогою впровадження креативних елементів. Створення креативного міського середовища сприятиме розвитку творчого потенціалу спільноти, посилить місцеву ідентичність та привабливість міста. Головною метою формування креативного міста є створення умов для творчого обміну [24].

Стратегічний напрям № 6 «Підтримка існуючих туристичних пропозицій та створення нових продуктів для туризму».

Завдання відповідно до стратегічного напрямку № 6:

6.1. Просування наявних туристичних пропозицій;

6.2. Розробка нових екскурсійних й туристичних маршрутів, подорожей з різних видів туризму;

6.3. Розробка та розвиток туристичних продуктів культурно-пізнавального туризму;

6.4. Розробка та розвиток туристичних продуктів релігійного туризму;

6.5. Розробка та розвиток туристичних продуктів подієвого туризму;

6.6. Розробка та розвиток туристичних продуктів гастрономічного туризму.

Стратегічний напрям № 7 «Популяризація туристичного та рекреаційного потенціалу міста».

Завдання відповідно до стратегічного напрямку № 7:

7.1. Збільшення реклами туристичних можливостей міста;

7.2. Розробка та впровадження діючих механізмів промоції туризму міста;

7.3. Підтримка просування нових форматів екскурсійного туризму, таких як флешмоби, квести, вуличні вистави та інші;

7.4. Розробка та просування інтерактивних засобів передачі інформації з використанням QR-кодів на об'єктах інфраструктури туризму;

7.5. Формування позитивного туристичного іміджу міста;

7.6. Створення іміджевої продукції міста;

7.7. Створення та наповнення туристичного сайту міста;

7.8. Участь у роботі туристичних виставок різного рівня, туристичних заходах, проведення інформаційних турів;

7.9. Відновлення роботи інформаційного туристичного центру, створення та відкриття інформаційних туристичних офісів.

Планування розвитку міського туризму має ґрунтуватися на інтегрованому уявленні про місто як цілісну систему та взаємодіяти з програмами соціального та економічного зростання. Необхідно розробити комплексну документацію для керування розвитком міського туризму, яка враховуватиме майбутні потреби міста. Для створення такої документації потрібна координація зусиль експертів

з туризму, представників різних сфер міського розвитку, а також активна участь громадськості.

Тому ми вважаємо, що необхідним є розробка документа «Стратегія розвитку туризму Рівного», яка визначить довгострокове бачення того, як повинна розвиватися туристична галузь міста.

ВИСНОВКИ

Аналіз напрацювань вітчизняних та зарубіжних науковців у сфері міського туризму дозволив констатувати, що міський туризм представляє собою сукупність привабливих туристичних ресурсів міста, спрямованих на залучення відвідувачів та мешканців міста, і включає в себе різноманітні види туризму, що сприяють соціально-економічному розвитку міських територій. Розрізняють основні (унікальний мікс атрактивних ресурсів), вторинні (готелі, ресторани, транспортні засоби тощо) та додаткові (зручне розташування, наявність місць тимчасових стоянок транспортних засобів, бюро туристичної інформації) складові міського туризму.

Розвиток міського туризму обумовлений активною участю місцевої влади, яка виступає організатором та координатором туристичного розвитку міста. Міський туризм має різнобічний вплив, приносячи як позитивні, так і негативні наслідки. Особливості туристичного використання міської території залежать від функціонально-територіального планування, яке зазначено у тому чи іншому «Генеральному плані міста». Розвиток конкурентоздатного міського туристичного продукту передбачає постійне удосконалення його складових, які мають працювати спільно та ефективно. Особливо привабливими для туристів є міста, які виділяються високим рівнем ділової, комерційної активності та мають значний економічний, політичний та культурний потенціал.

Наукове дослідження міського туризму спрямоване на аналіз закономірностей розвитку цієї проблематики та вивчення туризму з урахуванням особливостей міського середовища. Роль міського туризму у системі наук про туризм визначається спектром завдань та його предметно-об'єктивною областю. Дослідження у міському туризмі включають аналіз пропозиції та попиту, планування та політики, стратегії просування туристичних продуктів міст, а також економічні аспекти, які стосуються вигод та витрат на розвиток міського туризму.

Дослідження ресурсного потенціалу розвитку міського туризму Рівного дозволило визначити основні туристичні магніти міста: історична та полікультурна спадщина міста (українська, польська, єврейська, чеська, німецька, литовська); пам'ятки архітектури та історії; численні музеї; зелені зони міста; фестивалі; стадіон «Авангард»; Рівненський зоопарк; Парк історичної реконструкції «Городище Остриця».

Складовою частиною ресурсної бази розвитку міського туризму Рівного є заклади розміщення та харчування. Можемо стверджувати, що пропоновані послуги досліджуваних готельно-ресторанних підприємств Рівного відповідають вимогам та очікуванням клієнтів. Готелі, представлені у рейтингах, що досліджувались, пропонують широкий спектр послуг на високому рівні якості. Розглянуті ресторани заклади мають гнучку структуру послуг і можуть адаптуватися до індивідуальних потреб клієнтів. Одним із ключових ресурсів для розвитку туризму в місті Рівне є транспортна інфраструктура.

Виконання функцій керівництва сферою туризму міста належить Управлінню культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради. Аналіз наявних пропозицій у сфері туризму міста дозволяє констатувати, що переважна більшість туристичних маршрутів та екскурсій характеризуються недосконалістю або мають значні недоліки у своїй організації. Створений у місті Туристично-інформаційний центр Рівного тимчасово не функціонує. Разом з тим, аналіз поточного стану розвитку міського туризму підтверджує його перспективність, оскільки він позитивно впливає на економіку, соціокультурну сферу та інноваційний розвиток міста.

Тенденціями розвитку міського туризму Рівного є: збільшення інтересу до унікальних пропозицій, які несуть пізнавальну цінність і пов'язані з культурою, мистецтвом та історією; збільшення зацікавленості у відвідуванні місць відпочинку, які раніше не користувалися популярністю серед туристів; пошук нових вражень, емоцій, автентики та отримання власного досвіду в новому оточенні; зростання важливості використання цифрових інструментів,

технічного обладнання та програм у сфері туризму; збільшення вимог та очікувань щодо якості послуг серед туристів; виражений сезонний характер.

Характерними проблемами розвитку туризму Рівного є: недостатній рівень якості обслуговування та недоліки у роботі установ туристичної галузі; низький рівень та обмежена ефективність реклами туризму міста; недостатньо розвинена міська інфраструктура; невисока прибутковість підприємств у сфері туризму; невеликий обсяг продажу внутрішніх туристичних продуктів; обмежена кількість інформації про місто; обмежене перебування екскурсантів, туристів у межах міста; відсутність документально затвердженої стратегії розвитку туризму Рівного; нові туристичні маршрути розробляються недостатньо активно; обмеженість об'єктів-магнітів. Проведений SWOT-аналіз дозволив виділити ключові слабкі та сильні сторони, загрози та можливості розвитку міського туризму Рівного.

У перспективному розвитку туризму Рівне можна розглядати як важливий транспортний вузол. Інфраструктура для туризму в місті потребує значної модернізації для відповідності стандартам Європейського Союзу та підвищення рівня надання послуг. Використання стадіону «Авангард» сприятиме створенню конкурентних переваг регіонального туристичного продукту. Вважаємо за необхідне приділяти увагу наявності актуальної та захопливої туристичної інформації на вебресурсах, здійснювати збір та обробку статистичних даних міського туризму за допомогою традиційних та альтернативних каналів, проводити їх аналіз.

У межах проведеного дослідження нами розроблено наступні стратегічні напрями розвитку міського туризму в місті Рівне, які мають практичне спрямування та можуть стати основою для формування потенційної Стратегії розвитку туризму Рівного: розвиток зон відпочинку та зон з екологічно чистим середовищем; розвиток інфраструктури міського туризму; розвиток міста як центру медичного туризму; розвиток міста як центру ділового туризму (бізнес-туризму); розвиток міста як культурного та спортивного центру; підтримка існуючих туристичних пропозицій та створення нових продуктів для туризму;

популяризація туристичного та рекреаційного потенціалу міста. До кожного із стратегічних напрямів пропонуються відповідні завдання для їх реалізації.

Планування розвитку міського туризму має ґрунтуватися на інтегрованому уявленні про місто як цілісну систему та взаємодіяти з програмами соціального та економічного зростання. Необхідно розробити комплексну документацію для керування розвитком міського туризму, яка враховуватиме майбутні потреби міста. Для створення такої документації потрібна координація зусиль експертів з туризму, представників різних сфер міського розвитку, а також активна участь громадськості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архітектурні символи Рівного. *Rivne-Future* : вебсайт. URL: <https://rivne-future.com.ua/uk/eternal-arhitekturni-symvoly-rivnogo> (дата звернення: 12.03.2024).
2. Безручко Л.С. Туризм у містах: суть, чинники та проблеми розвитку. *Географія та туризм*. 2017. Вип. 39. С. 45–53.
3. Все для туриста: де в Рівному цікаво провести час. *Управління культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради* : вебсайт. URL: <https://culture-rivne.com.ua/catalog> (дата звернення: 12.03.2024).
4. Гаталяк О., Ганич О. Теоретичні підходи до визначення поняття туризму в містах. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід*. Матеріали XI наукової конференції з міжнародною участю. Львів, 2017. С. 50–55.
5. Гладкий О.В., Склярів О.А. Особливості формування та розвитку міського туризму в Україні. *Географія та туризм*. 2017. Вип. 38. С. 71–81.
6. Гладкий О.В. Сутність та теоретичні засади формування міського туризму. *Туризм і гостинність: вчора, сьогодні, завтра* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. Черкаси : Видавець О.М. Третяков, 2016. С. 14–16.
7. Готелі Рівного: Топ 10, найкращий відпочинок для відвідувачів міста. *Rivne-Day* : вебсайт. URL: <https://rivne-day.com/top-10-hotels-in-rivne/> (дата звернення: 12.03.2024).
8. Дем'янчук О.Г., Качаровський Р.Є., Єрко І.В., Мельник Н.В. Рівненський стадіон «Авангард» – новітня туристична атракція міста. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації* : матеріали Міжнар. наук. інтернет-конференції, 31 січня 2023 р. : зб. наук. праць. Переяслав, 2023. С. 8–10.

9. Дуцяк І.З., Терехух А.А. Методологічні аспекти аналізу ресурсів міського туризму. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 13. С. 144–147.
10. Логотип Рівного. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : вебсайт. URL: <http://surl.li/tulrx> (дата звернення: 04.04.2024).
11. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України : навч. посіб. К. : Альтерпрес, 2007. 369 с.
12. Перелік пам'яток Рівненської області. *Портал відкритих даних* : вебсайт. URL: <https://data.gov.ua/dataset/a35b2360-7bf0-41fb-9c5d-72e2c63d8969> (дата звернення: 10.03.2024).
13. Положення про управління. *Управління культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради* : вебсайт. URL: <https://culture-rivne.com.ua/about/regulations> (дата звернення: 02.04.2024).
14. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. Дата оновлення : 01.01.2024 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text> (дата звернення: 21.02.2024).
15. Рейтинг: Найкращі ресторани Рівного. *Best-Rest* : вебсайт URL: <https://rivne.bestrest.com.ua/ua/rating-restaurants> (дата звернення: 12.03.2024).
16. Рівне. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : вебсайт. URL: <http://surl.li/eazjf> (дата звернення: 10.03.2024).
17. Рівне туристичне. *Управління культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради* : вебсайт. URL: <https://culture-rivne.com.ua/tourism> (дата звернення: 12.03.2024).
18. Смирнов І.Г. Брендинг міста у туризмі: концептуальні підходи. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ru/article/id-1680/> (дата звернення: 08.03.2024).
19. Смирнов І.Г. Іміджмейкинг та брендинг туристичної дестинації (на прикладі міського туризму). *Наукові записки СумДПУ імені А.С. Макаренка. Географічні науки*. 2017. Вип. 8. С. 154–174.
20. Смирнов І.Г. Маркетинг у туризмі : навч. посіб. К. : Вид-во КНУ ім. Т. Шевченка, 2016. 251 с.

21. Стратегія розвитку культури Рівненської міської територіальної громади. URL: <http://surl.li/txyiq> (дата звернення: 05.04.2024).
22. Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року. URL: <https://www.rv.gov.ua/storage/app/sites/11/2020/strategia-2027-proekt.pdf> (дата звернення: 05.04.2024).
23. Стратегія розвитку Рівненської територіальної громади на період до 2027 року. URL: <http://surl.li/txyio> (дата звернення: 05.04.2024).
24. Стратегія розвитку Рівного на період до 2040 року. URL: <http://surl.li/tvied> (дата звернення: 05.04.2024).
25. Стратегія розвитку туризму Зеленого шляху «Медове коло» на 2018-2022 роки. URL: <http://surl.li/tvidv> (дата звернення: 04.04.2024).
26. Тищенко О.Л., Параніна А.П. Міський туризм як ефективний інструмент розвитку туристичного потенціалу України. *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 28-29 квітня 2021 р.). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. С. 80–81.
27. Туристичні маршрути Рівненщини. *Управління культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради* : вебсайт. URL: <https://culture-rivne.com.ua/routes> (дата звернення: 15.03.2024).
28. Управління культури і туризму виконавчого комітету Рівненської міської ради. Вебсайт. URL: <https://culture-rivne.com.ua/> (дата звернення: 20.03.2024).
29. Худавердієва В.А., Коваленко Д.О., Парфеня І.О. Напрями і перспективи розвитку міського урбан-туризму. *Управління розвитком соціально-економічних систем* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20-21 квітня 2023 року). Х. : Видавництво ТОВ «Стильна типографія». С. 652–656.
30. Booking.com. Вебсайт. URL: <https://www.booking.com/> (дата звернення: 12.03.2024).

31. Christopher M. Law. Urban Tourism: The Visitor Economy and the Growth of Large Cities. London, Continuum, 2002. 217 p.
32. Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality / Ed. S. Medlik. London : Butterworth-Heinemann Ltd., 1993. P. 43.
33. Hartmut L. Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie. Munchen : Braunschweig, 1997. 125 p.
34. Henrike Neuenfeldt, Olaf Rose. Stadttourismus als Wirtschaftsfaktor in Aachen. URL: <http://www.geogr.uni-goettingen.de/> (дата звернення: 21.02.2024).
35. Judd, D.R. and Fainstein, S.S. 1999. The Tourist City. New Haven, Conn. London: Yale University Press. URL: <https://yalebooks.yale.edu/book/9780300078466/tourist-city> (дата звернення: 21.02.2024).
36. Kerstin Bock. The Changing Nature of City Tourism and its Possible Implications for the Future of Cities. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40309-015-0078-5> (дата звернення: 21.02.2024).
37. Urban tourism. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). URL: <https://www.unwto.org/urban-tourism> (дата звернення: 21.02.2024).